

ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱାବଳିରୁ ବାଣିଜ୍ୟିକ ବ୍ୟାଙ୍କ

(ଆଚଳିକ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ କ୍ଷେତ୍ର ବ୍ୟାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ)

ପ୍ରିୟ ମହାଶୟ

ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିବା -ତାହାର ପଦ୍ଧତି

ଆପଣ ଅବଗତ ଅଛନ୍ତିଯେ, ଗୋଇପୁରୀଆ କମିଟିର ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଦଲିଲ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାହକଙ୍କ ପାଖକୁ ଯେ କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ, ୨୪ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଅବିଳମ୍ବେ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ /ପଠାଇ ଦେବାକୁ -ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା। (ସଂଦର୍ଭ ସଂ.୩.୩) ଆମ୍ଭ ପରିପତ୍ର ଡିବିଡ଼ି ସଂ.ବିସି.୭୪/୦୯.୦୭.୦୦୧/୯୧-୯୨ ଜାନୁୟାରୀ ୨୮, ୧୯୯୨ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) ।

୨. ଷ୍ଟକ ବଜାର କାଲିଆତି ସଂପର୍କରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥିବା ଯୁଗ୍ମ ସାଂସଦୀୟ କମିଟି (ଜେ.ପି.ସି) ଙ୍କ ସୁପାରିଶ (ରିପୋର୍ଟର ଅନୁକ୍ରେଦ ୫.୨୧୪) କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଷ୍ଟକ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜରୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ଚେକ୍ ଗୁଡ଼ିକକ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ପଦ୍ଧତି ସଂପର୍କରେ ରିଜର୍ଭ ବ୍ୟାଙ୍କ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାଙ୍କକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଜାରୀ କରିବା ଉଚିତ । ଉପରୋକ୍ତ ସୁପାରିଶ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ଚେକ୍ ସଂପର୍କିତ ପ୍ରଚଳିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ସମୀକ୍ଷା କରାଯାଇଅଛି ।

୩. ଆମ୍ଭର ହୃଦବୋଧ ହୋଇଛି ଯେ, ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ଚେକ୍ ର ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ ପାଇଁ ଉପରୋକ୍ତ ଅନୁଦେଶକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତିର ଅନୁସରଣ କରୁଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ମାନଙ୍କର ଅନୁପାଳନ ପାଇଁ ଏହି ପଦ୍ଧତିକୁ ଅଧିକ ସୁସଂଗତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଉଛି ଯେ, ଯଥେଷ୍ଟ ଜମା ରାଶି ନଥିବା ଯୋଗୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ଦଲିଲ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଚଳିତ ଅନୁଦେଶର ଅନୁପାଳନ ସମେତ କେବଳ ଷ୍ଟକ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ କାରବାରରେ ସୀମିତ ନରଖି ଯଥେଷ୍ଟ ଜମାରାଶି ନଥିବା ଯୋଗୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରୁଥିବା ସମସ୍ତ ଚେକ୍ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ପରିପତ୍ରର ଅନୁକ୍ରେଦ-୪ରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଦେଶର ଅନୁପାଳନ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

୪.୧. ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଥିବା ଚେକର ଫେରସ୍ତ/ପଠାଇ ଦେବାର ପଦ୍ଧତି

- ସମାଶୋଧନ କରିଆରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିବା ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଲେ ସମାଶୋଧନ ଗୃହ ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମାନପ୍ରକାର ବିନିୟମ ଓ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦାନକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ଫେରସ୍ତ କରିଦେବା ଉଚିତ । ସଂଗ୍ରହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେହି ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଚେକ୍ ଗ୍ରହଣ କଲାପରେ ଅବିଳମ୍ବେ ଟଙ୍କା ପଠାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି/ଚେକ ଧାରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।
- କୌଣସି ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଥିବା ଦୁଇଟି ଜମା ଖାତା ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତରଣ କରିଆରେ କାରବାରର ସମାଶୋଧନ ପାଇଁ ଚେକ୍ ସିଧାସଳଖ ପ୍ରଦାନକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଜମା କରାଯାଇ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଲେ ତାହା ଅବିଳମ୍ବେ ଟଙ୍କା ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି/ଚେକ ଧାରୀଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ କରିଦେବାର ଉଚିତ ।
- ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜମାଖାତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜମାରାଶି ନଥିବା ଯୋଗୁ ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଲେ ସଂଲଗ୍ନ ଫେରସ୍ତ ଟିକ୍ଷଣୀରେ ଫେରସ୍ତର କାରଣ ରୂପେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜମାରାଶି ନାହିଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯିବା ଉଚିତ ।

୪.୨ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଚେକ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା

- ୧ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୂଲ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟକେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଚେକ୍ ର ବିବରଣୀ ବ୍ୟାଙ୍କର ଗ୍ରାହକ ସଂପର୍କିତ ପରିଚାଳନା ସୂଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥା() ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ସଂପୃକ୍ତ ଶାଖା ତାଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ/ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ଏହାର ବିବରଣୀ ପଠାଇବା ଉଚିତ ।
- ଚେକର ରାଶିକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଷ୍ଟକ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ସପକ୍ଷରେ କଟାଯାଇ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଚେକକୁ ଅଲଗା ଭାବେ ଏକତ୍ର କରି ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ତାହାକୁ ଦଲିଲ ସଂସ୍ଥାଙ୍କ ସଂପର୍କିତ ପରିଚାଳନା ସୂଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ସେହି ବିବରଣୀ ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ/କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ପଠାଇ ବା ଆବଶ୍ୟକ

୪.୩ ବାରମ୍ବାର ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଉଥିବା ଘଟଣାରେ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ

- ଗ୍ରାହକଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆର୍ଥିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟନେଇ ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ଚେକ୍ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ଜମାଖାତା ଖୋଲିବା ବେଳେ ଏକ ସର୍ତ୍ତରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ, ଏକ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜମାଖାତା ଉପରେ କଟାଯାଇଥିବା ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୂଲ୍ୟର ଚେକ ଯଥେଷ୍ଟ ଜମାରାଶି ନଥିବା ଯୋଗୁ ୪ଥର ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରିଲେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ନୂତନ ଚେକ୍ ବହି ଜାରୀ କରାଯିବ

ନାହିଁ । ପୁନଶ୍ଚ ବ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ଚଳନ୍ତି ଜମାଖାତା ବନ୍ଦ କରିଦେବା ବିଷୟ ବିଚାର କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ କ୍ୟାସ କ୍ରେଡିଟ ଖାତା କିମ୍ବା ଓଭରଡ୍ରାଫ୍ଟ ଖାତା ଭଳି ଅଗ୍ରୀମ ଜମାଖାତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରଖି ସୁବିଧା ଥିବା ଏହି ଖାତା ଚଳାଇ ରଖାଯିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି କି ନାହିଁ ତଥା ଚେକ୍ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରିଯିବ କି ନାହିଁ ସେ ସଂପର୍କରେ ଅନୁମୋଦନ କରିଥିବା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଉଚ୍ଚତର ବର୍ଗର ଉପଯୁକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମୀକ୍ଷା କରାଯିବା ଉଚିତ ।

- b) ଉପରଲିଖିତ (କ)ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସର୍ତ୍ତ ପ୍ରଚଳନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଜମାଖାତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ନୂତନ ଚେକ୍ ବହି ଜାରୀ କଲାବେଳେ ଏହି ସର୍ତ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଏକ ପତ୍ର ଜମାକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଇପାରନ୍ତି ।
- c) ଯଦି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜମାଖାତାଉପରେ କଟାଯାଇଥିବା ଏକ ଚେକ୍ ଗୋଟିଏ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ତୃତୀୟ ଥର ପାଇଁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରସ୍ତ ଆସେ ତେବେ ବ୍ୟାଙ୍କ ସେହି ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଏବିଷୟରେ ଏକ ସତର୍କ ସୂଚନା ଦେଇ ତାର ଫଳସ୍ଵରୂପ ସେହି ଜମାଖାତା ଉପରେ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଚତୁର୍ଥ ଥର ଏହାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେଲେ ଚେକ୍ ସୁବିଧା ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଯିବା ବିଷୟ ଜଣାଇ ଦେବା ଉଚିତ । କୌଣସି ବ୍ୟାଙ୍କ ଜମାଖାତାଟିକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଚିନ୍ତା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେହିପ୍ରକାର ସତର୍କ ସୂଚନା ଜାରୀ କରାଯାଇପାରେ ।

୪.୪ ସାଧାରଣ

- a) କୌଣସି ବିଚାରାଳୟ, ଖାଉଟି ଫୋରମ୍ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରାପିକୃତ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗକାରୀ (ଟଙ୍କା ପାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି/ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଚେକ୍ ଧାରୀ)ଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଓ ଫେରସ୍ତ ମାମଲାରେ ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରସ୍ତ ହୋଇଥିବା ସପକ୍ଷରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ବ୍ୟାଙ୍କ ସମସ୍ତ ସହାୟତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହୋଇ ଫେରସ୍ତ ହୋଇଥିବା ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରମାଣ ସିଦ୍ଧି ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଉଚିତ ।
- b) ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ୪ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ମାମାସ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୁନ ୨୦୦୩ ରେ ଶେଷ ହେଉଥିବା ମାମାସରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତି ତିନିମାସରେ ଥରେ ଅଡିଟ ପରିଚାଳନା କମିଟି ସମ୍ମୁଖରେ 'ଖ' ବର୍ଣ୍ଣିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତ ବିବରଣୀ ଏକତ୍ରିତ କରି ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

୫. ବ୍ୟାଙ୍କର କର୍ମଚାରୀ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଚେକ୍ ଜାରୀ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ସହ ମିଶି ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ଏବଂ ଫେରସ୍ତ ହେବା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ପାଦ ଅଟକାଇ ରଖିବା କିମ୍ବା ଏହି ସମ୍ପାଦ ଅଥବା ଫେରସ୍ତ ହୋଇଥିବା ଚେକ୍ ପହଞ୍ଚିବାରେ ବିଳମ୍ବ ଘଟାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରତିହତ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପରିଚାଳନା ବୌଦ୍ଧର ଅନୁମୋଦନ କ୍ରମେ ଏହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ୍ଧତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଉଚିତ । ବ୍ୟାଙ୍କମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଧିକାରୀ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦିଶାନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ତାହାର କଠୋର ଅନୁପାଳନ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ତଥା ଚେକ୍ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ହେବାର ସୂଚନା ଏବଂ ଟଙ୍କା ଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କୁ ସେହି ଚେକ୍ ଅବିଳମ୍ବେ ଫେରସ୍ତ ହେବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ କରାଇବା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୬. ଦୟାକରି ପ୍ରାପ୍ତି ସ୍ଵୀକାର କରନ୍ତୁ ।

ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ଵସ୍ତ
ସି.ଆର ମୁରଲୀଧରନ୍
ମୁଖ୍ୟ ମହାପ୍ରବନ୍ଧକ